

Het Staatsbestel op zijn kop

Thom de Graaf kan de nieuwe Thorbecke worden; maar weet hij het zelf?

Thom de Graaf is een minister met een missie. Hij is er voor de bestuurlijke vernieuwing. De titel van de “Nieuwe Thorbecke” ligt in het verschiet. Maar daarvoor hoeft hij niet te wachten tot de “gekozen burgemeester” of een nieuw kiesstelsel er door zijn. Vandaag is het uur van de waarheid, als de Kamer met Minister De Graaf discussieert over de “kabinetsvisie Andere Overheid” en het daarbij horend Actieprogramma. Helaas is dit werkstuk vooral een lange lijst van voorstellen die vaak al eerder zijn geprobeerd. Niet te veel energie in steken zou het beste zijn. Maar tussen het stof zitten twee pareltjes die leiden tot echte staatsrechtelijke vernieuwing.

Lankmoedigheid

Traditioneel zien politici de organisatie van de overheid als techniek: (top-)ambtenaren worden ervoor betaald om met de oliespuit in de hand ervoor te zorgen dat de machine gewoon blijft lopen. Helaas: de machine loopt niet goed. Hij levert een product van matige en soms twijfelachtige kwaliteit, hij is traag en hij is erg duur in het gebruik.

Binnen de politiek bestaat hiervoor traditioneel een overweldigende lankmoedigheid, die veel lijkt op onze onwil in de jaren '90 om het WAO-probleem op te lossen.

Wat er mis is, is bekend: Niet op elkaar afgestemde werkprocessen in b.v. de zorg, de sociale zekerheid, de politie. ¹ Hoe groot de verspilling is, is helaas nog nooit uitgerekend. Laat staan dat is nagegaan welk positief effect op de economische dynamiek er zou zijn geweest als we deze bedragen hadden kunnen investeren in bijvoorbeeld het onderwijs. Maar er is meer:

Volgens het World Economic Forum bungelt ons land op de indicator “regulatory obstacles to business” Nederland onderaan de ranglijst op plaats 69 van de 80, terwijl we het op de indicator “extent of bureaucratic red tape” moeten doen met plaats 50. ² Wat zou het effect op het bruto nationaal product zijn van een betere plaats op deze “red-tape”-index?

Elektronische fundamenten

Dat er iets moet gebeuren is duidelijk. Zal De Graaf slagen, waar al zijn voorgangers faalden? Niet als hij zal proberen alles te doen wat in zijn plan staat. Wel als hij met voorrang de twee punten uitvoert die – een beetje weggestopt tussen alle andere - als ze snel worden uitgevoerd wel degelijk tot een fundamentele verbetering zullen leiden. Toegegeven: het zijn de meest technisch klinkende en wellicht minst tot de verbeelding sprekende onderdelen van het actieplan.

Waar gaat het om? De overheid is al sinds mensenheugenis verantwoordelijk voor de “nationale authenticatievoorziening”. Zij schrijft inwoners in in het bevolkingsregister en geeft op grond daarvan identiteitspapieren uit. Hiermee wordt rechtszekerheid gecreëerd. De burger kan zich identificeren bij transacties, bij de bank, bij de werkgever, bij de notaris. Niemand betwijfelt dat dit een overheidstaak is.

Merkwaardig genoeg heeft de overheid zich tot dusver nooit geroepen gevoeld om rechtszekerheid in het elektronische verkeer te waarborgen. De Graaf wil dit wel doen en streeft naar de ontwikkeling van een nationale elektronische authenticatievoorziening

Het tweede voorstel is het ontwikkelen van een consistent stelsel van “basisregistraties”, waarin de centrale overheid een beperkt aantal basisgegevens wordt bijgehouden, die voor 99,99% van de gevallen “waar” zijn. Specifieke registraties binnen de overheid (milieu, brandweer, belasting) worden hier binnen strikte eisen van privacy-bescherming aan gekoppeld. Wat de burger en de samenleving daarmee opschieten is niet alleen dat de overheid geen tijd en geld meer verspilt aan het vragen naar de bekende weg, maar vooral ook dat hiermee effectieve en pro-actieve beleids-handhaving mogelijk wordt. Denk aan de vuurwerfabriek in Enschedé. Diverse overheden hadden hierover gegevens, maar niemand was in staat om ze te combineren en er voor te zorgen dat dit bedrijf zo snel mogelijk uit de woonwijk zou verdwijnen.

---

¹ een zeer sprekend voorbeeld hiervan wordt genoemd in het rapport van de zelfbenoemde staatscommissie www.debelgendoenhetbeter.nl: volgens dit rapport zijn er maar liefst 90.000 ziekenhuisopnamen per jaar als gevolg van vermijdbare medicatiefouten.

² zie Volberda en Van den Bosch, Rethinking the Dutch innovation agenda.

De nieuwe Thorbecke

Een beter presterende overheid kan worden gecreëerd op basis van deze twee elektronische fundamenteën.

Moeizame identificatieprocedures in de zorg, onderwijs en sociale zekerheid kunnen bij voorbeeld worden weggeknipt als alle Nederlanders zich simpel en betrouwbaar elektronisch kunnen identificeren. Samen met een samenhangend stelsel van basisregistraties ontstaat de mogelijkheid dat burgers transacties met de overheid (vergunningen aanvragen, belastingen betalen, offertes indienen) direct via Internet afhandelen. Precies zoals de burger een vliegticket kan boeken via Internet, kan hij ook jegens de overheid rechtstreeks zijn rechten verkrijgen en zijn plichten voldoen. Dan ontstaat het perspectief van een overheid wiens wetten en regels zich rechtstreeks verklaren naar de burger, zonder interpretatie door ambtenaren. Iedere Nederlander wordt niet langer alleen maar meer geacht de wet te kennen, maar hij kan hem ook echt kennen. Een beetje zoals de rechtstaat ooit bedoeld was. Dat lijkt een staatsrechtelijke hervorming van groter statuut dan een gekozen burgemeester. Thom de Graaf als de nieuwe Thorbecke dus.

Drs. N. Boerma is directeur van het Management Centrum in Den Haag